

Гост Исељеничке недеље 1980: сликар и песник
Страхиња Нововић — Страја

Иван Ценовић

СТРАЈА ИЗМЕЂУ ШВЕДСКЕ И ЗАВИЧАЈА

Однио је боје своје земље и њеног неба далеко, далеко, на сјевер. И стијење Голије родне понио је са собом, да га дуго опјева у Шведској палетом својом. Свјетлости бијелих ноћи сјевера мијешао је са небом и сунцем свога санџачког југа и тако је настајао особени колорит његових слика.

Сликама је селио и населио предјеле и мотиве завичаја и многе домове и галерије нордијских и још неких земаља Европе. Тако чини већ тринаест година. Име му је Страја. За Швећане у том је имену садржано и његово презиме, звање, поријекло, занимање, све. И ми, у његовој домовини, већ послје неколико изложби које је имао у нашим крајевима — навикавамо се да га једино тим именом ослобљавамо, и да га по њему знамо. Јер по билу свом и умјетности својој, Страја је увијек између Шведске и завичаја. На неком непрекидном трагању и путовању. То је, уосталом, судбина сваког пјесника, и пјесника слика. А за Страхињу Нововића може се рећи, без бојазни да се имало претјера, да је пјесник својих слика.

Горштак по рођењу и расту, по стасу и гласу, са Голије, из Себечева код Новог Пазара, рођен у збјегу (децембра 1941), у вихору рата и времену жестоких битака и великих невоља, страве и страха, због чега је — како сам каже — и име Страхиња добио, обрео се 1966. у Шведској. Без знања језика и без пријатеља, кад је волан аутобуса у Стокхолму остављао — остајао би сам, са својим бригама и дилемама, и носталгијом „у свом празном стану“. „Тада сам ријешило — прича Страја — да населим дио родне груде на зидове мога скромног стана. И тако сам почео да сликам. . .”

Боје су се на стаклу и платну укрштале и свирале, слике настајале, зидове стана Страјиног освајале — да би их једнога дана многе очи радознано загледале и гледале, а данас већ препознавале као Страјине оригиналне и маштовите визије, поетичне и аутентичне.

Једном приликом, у разговору, подсећајући се на време када се у његовом животу далеко од домовине све прео-

кренуло и када је сликање за њега започело, Страја ми рече нешто налик на исказивање смисла умјетности и на то шта она за човјека може и мора, да значи: „Онога дана када сам први пут нанио четком боју на бијелу површину платна, схватио сам да је могуће смањити стресове и живјети опуштеније и у ово наше атомско вријеме, вријеме механизације и отуђености. . . Човјек мора наћи времена да примијети лептира и њепоту његових крила. Јер, та њепота није због лептира. . .”

ПОРЕБАА
ОКРФОБА

Већина његових уља на платну и листова графика (ли-тографија) нијесу без слике и прилике женске, макар само и да се назире као силуета у каквој нордијској измаглици или као фигурална појава у колористички импресивно и пластично датој музици. Тако је то код Страје: музика—ли-рика—слика. То је тројство које се стално преплиће, да уви-јек изнова свиће — као иће нове слике.

Сликао је као самоук, сликајући учио, и изучио сли-карство на Констфаку Стокхолмског универзитета. Богатио је искуство у контактима с колегама, на путовањима, упо-знајући умјетност разних народа. Често је излагао, најви-ше у Шведској, али на том дугом списку самосталних из-ложби стоје и Врбас, Београд (Ликовни салон КПЗ, „Гале-рија” 73, Раковица), затим Обреновац . . .

Док су трајале ујурбане припреме за изложбу у Гор-њем Милановцу, Страјин мали стан на периферији Земунa био је пун слика, литографија, таписерија. Још се једна сли-ка на штафелају ни осушила није, крцата ритма музике и поезије, а већ је настајала нова — и опет са силуетама ба-лерина у таласању и узлијетању или са колом славља на-родног (по мотивима опере „Еро са онога свијета” Јакова Готовца). Такви су његови мотиви, такве испирације.

На почетку приче о Страји бјеше камен, камен родни у његовим очима гледан с далеког сјевера, камен из дози-вања домовине у самотним тренуцима, камен у првим сли-карским покушајима. Тај камен је Страја укристио са фјор-довима, контрастне предјеле завичаја са сивим небом сје-вера и бијелим ноћима, призоре живота свакидашњег и ма-штовите визије са музичким звуцима, те тако отварао и стварао свој свијет — сликарски. Открио је одавно, како истиче, да му музика сасвим мијења расположење и надах-нуће дарује: „Медитацијом под утицајем музике научио сам да видим неке ствари које, иначе, никад не бих видио. . .” Све то осјетиће и видјеће свако када се нађе пред сликама Страхиње Нововића — Страје.

За ову скицу Страјиног портрета вриједно би било још много тога забиљежити. Али, нека саме слике понешто од тога кажу сваком будућем гледаоцу Страјине умјетности. . .